

A „Siculicidium“ emléke.

(A csikmádéfalvi szobor-leleplezés.)

Szép hazafias ünnepet tartott Csíkvármegye közönsége f. hó 8-án (vasárnap) a szomszédos városok és vármegyék köldöttségeinek jelenlétében Csikmádéfalván. Az 1764. januárius 7-én a székely határőrséget szervező bizottság s főképen ennek elnöke Siskovics generális által ártatlanul lemészároltatott 200 székely vértanu emlékére a nagyközönség áldozatkészségéből gyönyörű emlékoszlopot állítottak fel azon a helyen, a hol az áldozatokat legyilkolták és egy részét el is temették. Az emlékoszlop impozáns kő obeliszkszerű tetején szépen sikerült művészi kivitelű turul madárral, mely szárnyát kibontva repülésre készül. A hatalmas, vörösen erezett márványtáblán a következő felirat van:

SICVLICIDIUM

1764. JANUÁR 7.

A HATÁRŐRSÉG ERŐSZAKOS SZERVEZÉSEKOR

MÁDÉFALVA HATÁRÁBAN

1764. JANUÁR 7-ÉN

HAJNALBAN A CSÁSZÁRI KATONASÁG ÁLTAL VÉDTELENÜL
LEKASZABOLT CSÍK- ÉS HÁROMSZÉKI 200 SZÉKELY VÉR-
TANU EMLÉKÉRE, A KIK AZ ŐSI SZABADSÁGÉRT VÉRZET-
TEK EL.

EMELTE AZ UTÓDOK HÁLÁS KEGYELETE.

Ezt a feliratot a bizottság felkérésére *Szádeczky Lajos* fogalmazta.

Alatta *Imecs Fülöp Jákó* következő verse van bevésve:

Székely nép itt hullott őseidnek vére,
Kiket zsarnok önkény bosszus karja ére.
Midőn alkotmányos szabadságod védték,
Szörnyűkép olták ki sok ártatlan éltét.
De bár elvesztek ők ádáz fegyver alatt
Emlékek nem vesz el, örökre fenmarad,
Mert hű kegyeletben megtartod őseid.
Így él majd emlékek, időtlen ideig.

Az ünnepély délelőtt tíz órakor ment végbe nagy közönség jelenlétében. A szép szobor talapzatát koszorúk és virágok borították.

A szobor mellett felállított sátorban *Murányi Kálmán* főesperes-plebános táborig misét tartott, s közben megható, szép egyházi dalokat énekeltek a csiksomlyói tanító-képző intézet növendékei.

A Himnuszt a csíksomlyói róm. kath. főgimnázium, a tanító-képző intézet ifjúságából és a csíkszeredai dalkörből egyesített énekkar adta elő.

Becze Antal alispán ismertette a Siculicidium történetét egyszerű, világos beszédben, a történelmi igazságnak megfelelően.

Az ünnepi beszédet dr. *Györgypál Domokos* orsz. képviselő tartotta.

Az énekkar a Nemzeti zászló című dalt adta elő.

Zsögön Zoltán képezdei tanár ez alkalomra írott hazafias ódáját szavalta el. A Szózatot énekelte még el az énekkar és a nagy közönség, s ezután Fejér Sándor vármegyei főjegyző Mádéfalva község elöljáróságának átadta az emlékművet.

Tamás Gábor kántor-tanító az elöljáróság nevében ígéretet tett, hogy a gondjaikra bízott emlékművet híven megőrzik.

A Szózat eléneklése után az ünnepély véget ért.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság szept. 25. ülését egészen b. e. szeretett elnöke, gr. Kuun Géza emlékezetének szentelte. A kegyeletes ünnepélyt *Szamosi János* alelnök nyitotta meg a következő beszéddel:

Tisztelt közönség! Az Erdélyi Irodalmi Társaság a szokásos nyári szünet után legelső ülését első elnöke, gróf Kuun Géza emlékének szenteli.

Egyszerű felolvasó ülés keretében teszi ezt minden külső fény és pompa nélkül, mert ez talál legjobban az ő általánosan ismert egyszerűségéhez és szerénységéhez. Hogy úgy mondjam: szerény családi körben emlékezünk meg szeretett és tisztelt elnökünkről, mert ő — mint ismételtlen mondá — az E. I. T. körében *otthon* érezte magát s mert mi is mindnyájan jelenlétében úgy éreztük magunkat, mint a család a családfő örvendetes megjelenésekor. Valahányszor körünkben megjelent, családi ünnep volt az reánk nézve.

Főúri származása, nevelése, gondolkodás módja, bámulatos olvasottsága, mélységes tudománya, világlátottsága és széles látóköre higgadt, józan ítélete mind magasan kiemelték őt nemcsak körünkben, hanem általában hazánk tudományos és irodalmi köreiből, de hozzánk való őszinte ragaszkodása az igaz szeretet melege összeolvastotta szíveinket az egyeület harmóniájába.

Ezért oly érzékeny veszteségünk. Ezért mondhatjuk a zsoltárossal: „lehullott a mi fejünk koronája”. Ezért kételkedünk, sikerül-e nekünk *minden tekintetben* megfelelő, méltó utódot találni.

Igaz hazafiságát, nyelvéhez, nemzetéhez, hazájához való hű és igaz ragaszkodását különösen kiemelni, majdnem sértés gróf Kuun Gézánál. Ha mégis megteszem, oka az, hogy a tudomány és igazság kozmopolita természeténél fogva kétszeresen nehéz, de éppen azért kétszeresen érdem is, ha

valaki azok kutatásában elmélyedve nem felejtí el soha egy percze sem, mivel tartozik hazájának és nemzetének. Legkivált akkor, a mikor úgyszólván az egész tudományos világ tömjéne veszi körül.

Csak ezt a két pontot kívántam elnöki megnyitómiban kiemelni, további érdemeinek méltatását sokkal hivatottabbra bízom, a ki abban a szerencsés helyzetben van, hogy a megboldogúltat közelebről ismerte s vele már szaktudományánál fogva is többszörös érintkezésben állott.

Ezzel az E. I. T. felolvasó ülését megnyitom.

Ezután *Szádeczky Lajos* olvasta fel emlékbeszédét, melyet jelen fűzetünkben közlünk.

Majd dr. *Versényi György* szavalta el ódai szárnyalású szép költeményét, melylyel Kuun Géza emlékét dicsőíti.

Végül dr. *Csengeri János* gr. Kuun Géza irodalmi hagyatékából: görögországi naplójából olvasott fel szemelvényeket, Corfuról, Zantéról, Athenéről stb.

A kegyeletes ünnepélyen díszes közönség töltötte meg a város-háza nagytermét.

Gróf Kuun Géza emlékezete. Gróf Kuun Géza emlékezetének hitvese f. hó 7-én gyászistentiszteletet rendezett a marosnémeti ev. ref. templomban, melyen újra nyilatkozott az a mély-szeretet és tisztelet, mely e nemesszívű embert, az európai hírnű tudóst megillette. A gyászünnepélyen a család tagjain kívül megjelentek: Hunyadvármegye főispánja, alispánja, a hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat tagjai, a szászvárosi Kuun-kollegium igazgatósága, a főúri rokonság tagjai, a községi előljáróság. Az istentiszteleten *Kiss Mózes* marosnémetii lelkész mondott magas-szárnyalású beszédet, mely az egész hallgató közönséget meghatotta. Utána a dévai tanítóképző-intézet ifjúsága énekelt gyászdalt *Mak-ray Aladár* vezetése mellett, melynek végeztével a gyászünnepély véget ért.

Fazekas József.

Egyik legbuzgóbb igazgató-választmányi tagunk, a kolozsvári közoktatásügy egyik régi munkása, Fazekas József nyug. állami tanítóképző-intézeti tanár hunyt el f. hó 10-én, életének 73-ik évében. Fazekas József tanári pályáját előbb mint köztanító, aztán mint segédtanár a kolozsvári ev. ref. főgimnáziumban kezdette 1856-ban;

innen 1862-ben mint rendes tanár a zilahi ref. főgimnáziumhoz távozott. Közben egyidejűleg s azután 1854—1862-ig nevelő volt gróf Mikó Imre fia, Ádám mellett. A zilahi főgimnáziumtól az 1870—71-ik iskolai év kezdetén báró Eötvös József fölszólítására átment az akkor létesített zilahi állami tanítóképző-intézetbe rendes tanárnak s ott tanított két esztendeig. 1872. őszén a közoktatásügyi miniszter, saját kérésére áthelyezte a kolozsvári állami tanítóképző-intézetbe, melynél az 1900—901. iskolai év végéig szolgált s ekkor 47 évi tanítói működése után, nyugalomba lépett. Halálát nagy kiterjedésű rokonságán kívül gyászolják hű tanítványai, kartársai s az a számos közművelődési és jótékonyági intézmény és egyesület, melyeknek a nyugalom napjaiban is munkás tagja volt. Temetése 13-án ment végbe nagy részvétellel.

Kufstein felé.

Szentjóni Szabó Lászlóról szóló dolgozatomba, a mely folyóiratunk XXII: 6. füzetében látott napvilágot, egy kis félreértés csúszott. A magam kufsteini útjának kedves emlékében nem jártam elég figyelmesen utána, merre vezetett a Martinovics-összeesküvés áldozatainak útja és természetesen tartottam, hogy a bécs-linzi országútról, Verseggy idézett költeményében (300. l.) pedig a felső-ausztriai Linzről van szó. Most, hogy Császár Elemér szép Verseggy-életrajzát¹ olvasom, helyre kell igazítanom ezt a tévedést. Császár útleírása szerint igazodva „Bécsből délre fordultak. . . Nemsokára föltűntek a dolomit-hegységek és az *Isel meg Dráva összefolyásánál Lienz, az első tiroli város útjokban*, melynek végső célja az utolsó tiroli városka, Kufstein volt“.

¹ Verseggy Ferencz élete és művei. Irta dr. Császár Elemér. Budapest, A magy. tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának kiadása. 1903. — L. a 155. lapon.

Gálos Rezső.